

פילוג לעומת אחדות: תגובות של בני נוער מישראל ומנורבגיה לאירועי טרור מקומיים
ש. סגל¹, א. ק. המרסטאד²
¹מרכז מחקר, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל; ²אוסלו, נורבגיה

המחקר משווה תגובות של בני נוער בנורבגיה לאירוע טרור מקומי, לתגובות של בני נוער בישראל לאחר רצח רבין. בקיץ 2011 רצח מפגע 'אתנו נורבגי' 69 נערים ופצע עשרות במחנה קיץ של מפלגת העבודה, בתקווה לשנות את העתיד הפוליטי של נורבגיה, ולהפסיק את הפתיחות לרב תרבותיות. שלוש היריות שירה יגאל עמיר בחורף 1995 לא נורו נגד רבין האיש בלבד, אלא נגד התהליך הפוליטי שהוא ייצג: תהליך הפתיחה של המרחבים הפוליטיים באזור. אין בקרב החוקרים הסכמה באשר לאופן בו מכונה אירוע מסוג זה. הספרות מדברת על "אלימות פוליטית" (שפרינצק), "התנקשות" (וולצר וסיון), "רצח פוליטי" (אבינרי וקפליוק), "טרור" (נדלר). בשתי המדינות התגובה הראשונית של בני הנוער הייתה התכנסות בכיכר המרכזית לבכי משותף ולהדלקת נרות.

מטרות המחקר: השוואה בין התגובות של בני הנוער בנורבגיה לאלה של בני הנוער בישראל לאירועים, ובדיקת מקומם של המנהיגים, המחנכים והתקשורת כמזינים תהליכי איחוד ופילוג בקרב דור העתיד.

מהלך המחקר: 45 נערים ונערות בנורבגיה התבקשו לכתוב על הרגשותיהם ומחשבותיהם במהלך השבוע שלאחר האירוע בנורבגיה. תגובותיהם הושוואו לאלה של נערים ישראלים, כפי שנמצאו בשני מחקרים שנערכו בישראל לאחר רצח רבין: מחקרה של רפפורט (1997) "קול הנוער - כל הנוער?" שמזהה קולות שונים בתגובות של 'נוער הנרות', ומחקרה של ליבלך (1998) "נוער כותב על 'האיש הראשון שמת משלום' ואליו: מכתבי הנוער בשבוע שלאחר רצח רבין". המחקר הנוכחי עקב גם אחר פרסומים בתקשורת בשתי המדינות בתקופה שלאחר שני האירועים, והתמקד בתגובות השונות של המנהיגות הפוליטית והחינוכית.

ממצאי המחקר מורים שהנושאים המרכזיים שעלו אצל בני הנוער משתי המדינות היו: כאב, הלם, גינוי האלימות, תחושת שיתוף ואהבה. הנושאים שעלו רק בנורבגיה היו: אחדות ואמונה בכוחה החזק של הדמוקרטיה. הנושאים שעלו רק אצל בני הנוער מישראל היו: החמצה, שינוי עמדה פוליטית או הקצנתה, ביטויים מאגיים, הצבעה על אשמים, רבין כסמל למדינה ולהיסטוריה ותחושת ייאוש וחשש לדמוקרטיה. בשתי המדינות נמצא רצון עז של בני הנוער להיות מובלים על-ידי דמויות מנהיגותיות וחינוכיות. מסקנות המחקר ידגישו וידגימו את השפעתם של המנהיגות, המחנכים והתקשורת בהובלת צעירים לכיוון של ביטחון ואחדות או לכיוון של פילוג.

רשימת מקורות:

- אבינרי, ש. (1998). רצח רבין ובעיית מרותו של השלטון בתרבות הפוליטית בישראל. בתוך: ליבמן, י.צ.: רצח פוליטי: רצח רבין ורציחות פוליטיות במזרח התיכון, עם עובד, ת"א, עמ' 49.
- וולצר, מ. (1998). דמוקרטיה והפוליטיקה של ההתנקשות. בתוך: ליבמן, צ. י (עורך): רצח פוליטי: רצח רבין ורציחות פוליטיות במזרח התיכון. עם עובד, תל אביב. עמ' 14.
- ליבלך, ע. (1998). 'נוער כותב על 'האיש הראשון שמת משלום' ואליו: מכתבי הנוער בשבוע שלאחר רצח רבין'. בתוך, ליבמן, י. (עורך). רצח פוליטי – רצח רבין ורציחות פוליטיות במזרח התיכון. תל-אביב: עם-עובד. עמ' 106-80.
- נדלר, א. (1998). הסתה ורצח פוליטי- היבטים חברתיים ופסיכולוגיים: המקרה של רצח רבין. בתוך: ליבמן, י. (עורך) רצח פוליטי; רצח רבין ורציחות פוליטיות במזרח-התיכון עם עובד, תל אביב. עמ' 35.
- סיון, ע. (1996). "התנקשות בפריז, התנקשות בתל אביב", בתוך רצח פוליטי בעזרת השם. ספריית הפועלים, תל אביב. עמ' 22.
- קפליוק, א. (1996). רבין- רצח פוליטי בעזרת השם. ספריית הפועלים, תל אביב. עמ' 7.
- רפפורט, ת. (1997). קול הנוער - כל הנוער? תגובות בני נעורים על רצח רבין, ירושלים: המכון לחקר הטיפוח בחינוך, האוניברסיטה העברית.
- שפרינצק, א. (1995). בין מחאה חוץ פרלמנטרית לטרור: אלימות פוליטית, מכון ירושלים לחקר ישראל, 1995.